

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΑΝΤΡΕ ΟΜΠΕ: «Δόν Ζουάν»

Θέατρο Μαρίκας Κοτοπούλη.

Τό ήμικρατικό θέατρο τής κ. Μαρίκας Κοτοπούλη μᾶς χάρισε μιά πραγματική καλλιτεχνική απόλαυση, μέ τό τελευταίό ἔργο πού παίζει ἀκόμη μέ τόσο ἐπιτυχία, τό «Δόν Ζουάν» τοῦ γάλλου συγγραφέα Ἀντρέ Ὀμπέ. Ἔργο πλούσιο σέ δραματικότητα, ζωή καί σκέψη.

Ὁ Δόν Ζουάν, ὁ γνωστός Σεβιλιάνος γόνος, μιά ἀνθρώπινη ὑπαρξη ἀπό τίς πιό ζωντανές, προικισμένη μέ ὅλα τά δῶρα τούρανοῦ, μᾶ καί χωρίς τήν ἀρετή ἐκείνη πού μόνη μπορεῖ νά τά χρησιμοποῖσει, παλεύει σ' ὄλο τό ἔργο νά λυτρωθεῖ ἀπό τή Μοίρα του πού εἶναι ἡ ἴδια ἢ ἀκέραιη ψυχή του, ζητώντας τοῦ κάκου νά κατασιγάσει τήν ἀκόμη τή λαχτάρα του μέ κάθε λογῆς περιπέτεια πού τυχαίνει στό δρόμο του. Ἡ ἐρινύα πού σέρνει πάντα μαζί του, ὁ ἀσίγητος ἐρωτικός πόθος, δέν εἶναι ἡ ἴδια σκοπός. Ζητᾶ νά ἀλαύσει μιά βαθύτερη ψυχική τραγωδία: Τήν ἔλλειψη κάθε πίστης, κάθε ἀγάπης γιά τή ζωή, τή φριχτή βεβαιότητα πῶς κανένα ἰδανικό δέν ἔχει ἀξία καί πῶς ἡ μόνη ἀλήθεια εἶναι ὁ θάνατος πού «μέσα ἀπό τήν ἀλαβάστρινη ὕδρα του» ὅπως λέει σ' ἕνα τραγούδι του ὁ Μαβίλης «ὄ, τι κι' ἄν τάξει δίνει», ἀφανίζοντας τήν πεθυμιά καί φέρνοντας τή γαλήνη μέσ' στόν αἰώνιο ὕπνο.

Μά ἡ ἀναμφισβήτητη ψυχολογική καί φιλοσοφική δύναμη τοῦ ἔργου δέν εἶναι τό μόνο προτέρημά του. Ἐκεῖνο πού τό κάνει πρωτότυπο εἶναι ἡ μορφή του. Ἐνόνητα χρόνου δέν ὑπάρχει οὔτε σέ μιά μόνο πράξη. Ὁ χρόνος, προσωποποιημένος στό γραφικότατο διαλαλητή τῆς Σεβίλλης, κυλά ἀκατάπαυστα, πότε μέ ρυθμό γοργότατο, σά δέν τοῦ δίνουν βαρύτητα τά γεγονότα, καί πότε ἀργά, σά βαραίνει τό βῆμα του ἢ μεστή πραγματικότητα πού τόν γεμίζει. Μέσα στόν πρόλογο, πρὶν κλείσει γιά πρώτη φορά ἡ αὐλαία, ἀνάμεσα σέ διαδοχικές ἐμφάνσεις τοῦ χρόνου καί τοῦ λαοῦ πού δέχεται τά μηνύματά του, ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου γεννιέται, παίζει παιδί ἀκόμη τήν κωμωδία τοῦ ἔρωτα καί τοῦ γάμου, λουλουδιζει ἀραιός ἔφηβος καί τέλος ἐμφανίζεται στή Σεβίλλη πού, ἄψυχη κι' ἔμψυχη, εἶναι γεμάτη ἀπό τή γοητευτική προσδοκία του.

Στίς τρεῖς ἄλλες πράξεις ὁ ἥρωας παίρνει τό κέντρο πιά τῆς σκηνῆς κι' ἡ τραγική μοῖρα του φωτίζεται ὀλοένα κι' ἀποκαλυπτικότερα στό διπλό μάταιο πόθο του γιά τήν σταθερή δυνατή ἀγάπη πού θά τοῦ γεμίσει τήν ἄδεια ζωή καί τήν ἀέναη ἀλλαγὴ πού θά τόν κἀμει νά τήν ξεχάσει... Κάθε προσπάθεια καί μιά ἀπογύμνωση, κάθε ἐλπίδα πραγματοποιοῦμενη κι' ἕνα ἀκόμη πασιμένο φτερό. Ἡ Ἐλβίρα κι' ἡ Κόντσια, οἱ δύο μορφές τῆς ἀγάπης πού κυνηγᾶ, τόν ἀφίνουν ἀνικανοποίητο τό ἴδιο καί μόνο ἡ «ὑστερη ὥρα»—ἔτσι μεταφράζεται ὁ θάνατος πού στίς ἄλλες γλώσσες εἶναι θηλυκοῦ γένους—ἀνοίγει τήν ἀγκαλιά τῆς καί τόν κλείνει γιά πάντα δικό τῆς.

Ἄλλη πρωτοτυπία εἶναι ἡ χορική μάζα, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ὀνομάζει τό λαό τῆς Σεβίλλης, πού σέ δύο ἡμιχόρια, τό ἕνα ἀπό κοπέλλες καί τᾶλλο ἀπό νέους, παρακολουθοῦν τίς τύχες τοῦ ἥρωα, πότε μέ συμπάθεια καί γοητεία, πότε μέ μίσος, ἐχθρότητα καί θρησκευτικό φανατισμό. Ἐπίδραση βέβαια, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ὀμολογεῖ, ἀπό τήν ἀρχ. ἔλλ. τραγωδία πού ἔχει ἄλλωστε καί στό νόημα καί στό δραματικό βάθος ἐπηρεάσει τό ὄλο ἔργο του. Μά πόση προσωπική δημιουργία καί πλουτισμός μιάς εὐτυχισμένης ἐπίδρασης. Τό ἔργο τοῦ Ὀμπέ εἶναι σύγχρονο καί στήν ὕφή του καί στή μορφή του, στίς ἰδέες του καί στήν ψυχική ἀγωνία πού μεταδίδει στό θεατή μέ τή δύναμη τῶν ἀρχαίων προτύπων.

Τό μόνο πού θάχε κανεῖ νά παρατηρήσει εἶναι πῶς στήν ἐξέλιξη του μοιραία στίς δύο τελευταῖες πράξεις, ἀφοῦ τά ἐπεισόδια ἔχουν τό ἴδιο πάντα ἀπο-

τέλεσμα, γίνονται πολλές ἐπαναλήψεις καί στούς φιλοσοφικούς διαλογισμούς καί στή δράση, καί βέβαια μένει δυνατώτερη ἢ θαυμασία πρώτη πράξη μέ τόν ποιητικότερο πρόλογο τῆς. Ἀκόμη πῶς οἱ ἐμφάνσεις τοῦ χρόνου μποροῦσαν νά ναι λιγότερες, στίς ἀπαραιτήτες μόνο καμπές τῆς ζωῆς τοῦ ἥρωα, στίς πῶς στό τέλος τοῦ ἔργου ἡ ἀπομόνωση τοῦ Δόν Ζουάν τήν ὥρα τοῦ θανάτου, μέ τήν ἀπομάκρυνση τῶν ἀγαπημένων του σέ κυκλικό χορό γύρω του—μιά πού τό ἔργο δέν κρατήθηκε ὄλο σέ αὐστηρή σχηματοποίηση—ἔδωσε τήν ἐντύπωση κάποιας ὑπερβολῆς σέ συμβατικότητα.

Μά τί εἶναι οἱ μικρές αὐτές λεπτομέρειες μέσα στόν ποιητικό χείμαρρο τοῦ Λόγου, στήν πλοῦσια δράση καί στήν ἀνεξάντητη πρωτοτυπία; Ὁ κ. Ὀμπέ εἶναι ἀληθινά ἐμπνευσμένος συγγραφέας πού ἐξυψώνει καί πλουτίζει τή θεατρική τέχνη.

Μά καί πόσους συνεργάτες βρῆκε στό ζωντάνεμα τό ἔργο τοῦ γάλλου συγγραφέα. Ὁ κ. Σαραντίδης μέ τή σκηνοθεσία τοῦ «Δόν Ζουάν» μᾶς ἔδωκε μιά ἀπό τίς καλύτερες δημιουργίες του. Ὅλα παρουσιάστηκαν ὑποταγμένα καί συντονισμένα στό βαθύ νόημα τοῦ ἔργου. Οἱ ἠθοποιοί κινήθηκαν ρυθμικά, ἔντονα καί παρά τή γενική γραμμὴ πού χαρακτήριζε τό θεατρικό σύνολο, κάθε ἐμφάνιση εἶχε προσωπικότητα καί ἐξχώριζε ὅσο σύντομη καί νάταν κι' ἔδινε τήν ἐντύπωσή τῆς. Ὑστερα ὁ χορός μέ πόση ἐλευθερία καί πειθαρχία μαζί πλαισιώνει τό ἔργο κι' ἦταν ὁ κοντινότερος κι' ὁ πιό εὐαίσθητος θεατῆς τοῦ κεντρικοῦ δράματος.

Οἱ ἠθοποιοί θάπρεπε νάναφερθοῦν ὄλο, γιατί ὄλο ἐξχώρισαν ἀπό τίς κοπέλλες καί τοὺς νέους τοῦ χοροῦ, πού ἦσαν μαζί ἄτομα καί μάζα, ὡς τήν πιό φευγαλέα ἐμφάνιση πού πρόσθεσε τή μουσική νότα τῆς στή συνολική ἀρμονία.

Ὁ κ. Πατᾶς ἔδωσε πλαστικότητα—μέ πόση χάρη καί δύναμη—τό βαθύ, φιλοσοφημένο καί δραματικό πρωταγωνιστή τοῦ ἔργου. Κάθε του κίνηση, ἔκφραση καί λόγος μαρτυροῦσε τή βαθειά μελέτη μᾶ καί τή διαίσθηση καί τήν ψυχική προϋπόθεση πού μόνο σάν ἐνωθοῦν καί τά τρία δημιουργοῦν κι' ἐμψυχώνουν. Ὁ κ. Γιαννίδης εἶναι μιά ἐξαιρετική χαρά νά τόν βλέπεις σέ κάθε καινούργιο του ρόλο. Μά ἐδῶ ἔβαλε ὄλο του τήν ψυχή κι' ἔδωκε μέ θαυμαστή ποικιλία καί δραματικό παλμό τόν ἐξυπνο ὑπῆρέτη καί σύντροφο τοῦ Δόν Ζουάν. Ἡ κ. Μαρίκα Κοτοπούλη ἦταν ἀπλή—σάν τή μεγάλη τέχνη—βαθειά, γεμάτη παλμό, ἔξαρση καί ψυχική θερμότητα. Κοντά τῆς χαριτωμένη ἡ κ. Ἀρώνη, γλυκεῖα καί θερμὴ στό νεανικό οἶστρο τῆς ἡ κ. Μυράτ, ἐκφραστικότερες ἡ κ. Λώρη κι' ἡ κ. Γιατρά.

Ἐπίσης πολὺ καλές οἱ κ. Στεφανίδου καί Λαλαοῦνη στοὺς τόσο χαρακτηριστικούς τύπους τῶν λαϊκῶν γυναικῶν καί ἡ δὶς Χαλκούση στή σύντομη μᾶ ἐντονότατη ἐμφάνισή τῆς. Ὁ κ. Ἀρώνης εὐγενικός καί πολὺ ψυχολογημένος βασιλιάς τῆς Σεβίλλης κι' ὁ κ. Καραύσος ὅπως χρειαζόταν ἀμείλικτος ἱεροεξεταστής. Δέν πρέπει νά παραλείψουμε τήν ὄραία ἐμφάνιση κι' ὑποβλητικότερη ἀπαγγελία τοῦ κ. Ζερβοῦ στό ρόλο τοῦ διαλαλητή-χρόνου, τοῦ κ. Διανέλλου σάν σύμβουλο, τοῦ κ. Σπύρου Μουσούρη σάν Ταξίαρχο καί ἰδιαίτερα τοῦ κ. Κωνσταντᾶρα πού ἔδωκε μέ τόσο ζωὴ τήν ἀντίθεση τῆς σίγουρης εὐτυχίας στό διάλογό του μέ τό Δόν Ζουάν.

Καί τώρα τί νά ποῦμε γιά τό σκηνογράφο; Ἐνα ἀληθινὸ ποίημα γεμάτο φαντασία, δροσιά, ὀμορφιά καί χάρη τά σκηνικά τοῦ ἔργου. Μιά λουλουδιασμένη ζωὴ σταματημένη σέ σχῆμα, χρῶμα καί παιχνιδισμα ἀρμονίας, δόθηκε γιά πλάισιο, σάν ἀντίθεση καί σάν πρόκληση, στό ἐσωτερικό σκηνικό δράμα μιάς ἀχόρταγης ὄραιας ψυχῆς. Τά κοστούμια τό ἴδιο ὄραια καί γραφικά μαρτυροῦν κι' αὐτά, μαζί μέ τό σκηνικό, τήν μεγάλη ἀξία τοῦ κ. Χατζηκυριάκου Γκίκα πού κάθε ἐμφάνισή του στή Θεατρική σκηνὴ εἶναι καί μιά ἀποκάλυψη.

Ἡ μετάφραση τοῦ κ. Σκουλοῦδη ἦταν ποιητική καί μαζί θεατρική κι' ἀνετη. Ὅχι, δέν πρέπει νά μᾶς τρομάζουν καί νά μᾶς σταματοῦν λίγες λέξεις πού δέν

τίς συνήθισε ἀκόμη ταῦτι καί γι' αὐτό ξαφνιαζοῦν.